

Dnia 9 listopada 1960 r. zmarła w Łodzi dr Janina Krajewska, wieloletni pracownik naukowy Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi, zasłużony badacz etnografii polskiej.

*

Zespół do Spraw Plastyki Ministerstwa Kultury i Sztuki udzielał w roku 1960 pomocy finansowej, a często i merytorycznej, w organizowaniu na terenie całego kraju wystaw regionalnych wojewódzkich i objazdowych oraz regionalnych konkursów sztuki ludowej. Członkowie Zespołu wzięli udział w organizacji 25 wystaw i 16 konkursów, uczestnicząc w jury, w komisjach ustalających zestaw eksponatów i przyznając nagrody wyróżniającym się twórcom ludowym. Ogólna suma wydatkowana na organizację imprez w terenie wyniosła ponad 500 000 zł. Ponadto na nagrody wydatkowano ponad 120 000 zł, na stypendia dla twórców ludowych 150 000 zł, na zakupy do muzeów centralnych i terenowych 330 000 zł. Mgr K. Pietkiewicz uczestniczył z ramienia Ministerstwa Kultury i Sztuki w dorocznych naradach programowych CPARA, w Komisji do Spraw Kulturalnych Mniejszości Narodowych oraz Komisji do Spraw Kultury przy Towarzystwie Łączności z Polonią Zagraniczną „Polonia”, oraz wygłosił cykl wykładów o znaczeniu sztuki ludowej dla krajoznawstwa polskiego na ogólnopolskim zjeździe PTTK w Warszawie.

*

Udział CPLiA w opiece nad sztuką ludową wyrażał się w roku 1960 w organizowaniu konkursów i wystaw (odnotowywanych w naszej kronice na innym miejscu) oraz w przeznaczeniu specjalnego funduszu na zakup eksponatów i nagrody dla twórców ludowych biorących udział w imprezach organizowanych przez inne instytucje. Projekt Regionalnych Izb Twórczych jako akcja CPLiA ku uczczeniu Millenium został zatwierdzony przez stałe Prezydium Muzeów Etnograficznych przy Min. Kult. i Szt. i Centr. Zarz. Muz. i Ochr. Zab. oraz Radę Artystyczną CPLiA. Regionalna Izba Twórcza ma na celu pielęgnowanie i reaktywowanie tradycyjnych technik twórczości ludowej, propagowanie ich wśród ludności miejscowej oraz turystów krajowych i zagranicznych. Siedzibami Izb będą tradycyjne chaty wiejskie typowe dla danego regionu, z odpowiednio urządzonej i dekorowanej wnętrzem.

Pomyślnie rozwija się zagraniczna placówka CPLiA — sklep wzorcowy w Nowym Jorku. W grudniu 1960 r. zorganizowano tam wystawę szopek rzeźbionych w drzewie i szopek krakowskich. Większość eksponatów sprzedano. Sklep nawiązał również kontakt z Brooklyn Museum w Nowym Jorku oraz prywatnymi kolekcjonerami sztuki ludowej, którym dostarcza eksponatów.

*

W listopadzie odbyła się w Białymstoku sesja etnograficzna PTL, z której sprawozdanie umieścimy w następnym numerze.

*

Komisja Oświaty i Kultury Wydziału Kultury WRN wspólnie z łączącą Komisją Oświaty, Kultury i Zdrowia ZSL obradowały w grudniu w Łęczycy. W obradach poza członkami obu komisji uczestniczyli liczni twórcy ludowi regionu łęczyckiego oraz działacze pracujący nad upowszechnieniem kultury ludowej. Tematem obrad była przede wszystkim ocena działalności Wydziałów Kultury Rad Narodowych i muzeów regionalnych w dziedzinie opieki nad twórczością ludową. Powzięto uchwałę o kontynuacji dotychczasowych form pracy w tej dziedzinie oraz zadeklarowano nowe zadania: przeprowadzenie w 1961 r. powszechnej inwentaryzacji sztuki ludowej, urządzenie — w związku z obchodami tysiąclecia — przeglądu dorobku sztuki ludowej i folkloru województwa łódzkiego. Postanowiono także zorganizować dwa muzea regionalne — w Wieluniu i Rawie Mazowieckiej, przeprowadzić badania etnograficzne w powiatach Brzeziny i Kutno oraz rozpocząć starania o uruchomienie muzeum skansenowskiego.

*

Staraniem miejscowych władz i czynników społecznych zorganizowane zostało w Jarocinie (woj. poznańskie) muzeum regionalne o charakterze etnograficznym. Urządzono je w tzw. Skarbcu, według scenariusza O. Podlewskiego. Uroczystego otwarcia placówki muzealnej dokonano w dniu 22 lipca.

*

W ramach uroczystości jubileuszowych 18 wieków Kalisza otwarto w tamtejszym muzeum dział etnograficzny. Środków finansowych dostarczyło Prezydium Powiatowej Rady Narodowej. Scenariusz ekspozycji opracował S. Błaszczak. Obejmuje ona: budow-

nictwo, rolnictwo, przemysł domowy, garncarstwo, sprzęty, ubiory, zdobnictwo, malarstwo i rzeźbę. W dniu otwarcia (24.VII.1960) A. Czeglusta z Liskowa dała pokaz techniki tkactwa ludowego.

Wystawy

„Zwyczaje ludowe na Śląsku” — pod tym tytułem zorganizowana została w lipcu 1960 r. przez Dział Etnografii Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu wystawa — jako wynik całorocznego konkursu na wymieniony temat. Zawierała ona prawie wyłącznie okazy nadesłane z terenu, które jeszcze dziś wykorzystywane są przez lud w tradycyjnych zwyczajach miejscowych. Wystawa, podzielona na cztery części, obrazowała zwyczaje poszczególnych pór roku. Wpleciono w nie również zwyczaje rodzinne i towarzyskie, w takim stopniu, jak ich nasilenie przebiega w ciągu roku. Oprócz oryginalnych okazów, wystawa zawierała cały szereg ciekawych zdjęć dokumentacyjnych, ilustrujących fragmenty współczesnych obchodów, oraz trzy mapy przedstawiające występowanie na terenie województwa katowickiego niektórych zwyczajów zimowych, wiosennych i wróżb andrzejkowych. Scenariusz wystawy opracowała mgr Barbara Bazieliach.

*

Z okazji Międzynarodowej Konferencji Pomorzoznawczej w Szczecinie (3—6.IX.60) Prezydium Woj. Rady Nar. oraz Zarząd Wojew. ZMW zorganizowały na Zamku w Szczecinie wojewódzką wystawę sztuki ludowej. Przeważały tkaniny. Wystawa czynna była przez wrzesień, a następnie wysłana została jako wystawa objazdowa na teren województwa. Wydano katalog opracowany przez J. Pieńkowską. Ministerstwo Kultury i Sztuki przyznało wystawiającym twórcom liczne nagrody i dokonało zakupu eksponatów do celów muzealnych.

*

Wystawa sztuki ludowej regionu piotrkowskiego otwarta była w listopadzie i grudniu w Muzeum w Piotrkowie. Przeważały eksponaty z zakresu tkaniny i stroju ludowego; znalazły się na wystawie także rzeźby w drzewie, elementy zdobnictwa wnętrza (wycinanki, pająki), ceramika, pisanki. Starannie wydany katalog zawiera wstęp wprowadzający w zagadnienia sztuki ludowej regionu (w oprac. mgra J. P. Dękowski) oraz spis inwentarzewy eksponatów.

*

W październiku i listopadzie otwarta była w Rawie Mazowieckiej wystawa sztuki ludowej regionu rawskiego, zorganizowana staraniem Wydziału Kultury WRN w Łodzi, Inspektoratu Oświaty w Rawie Mazowieckiej i Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Wystawa obejmowała tkaninę, haft, strój, ceramikę, kraszanki, wycinanki oraz inne elementy zdobnictwa wnętrza. Dominowały eksponaty pochodzące z południowej części powiatu — z okolic Inowłódza, Lubochni, Rzeczyca i Krzemienicy; do najbardziej interesujących eksponatów należał zespół tkanin współczesnych.

Wystawę poprzedziły przygotowawcze badania terenowe, przeprowadzone przez mgra J. P. Dekowskiego, kustosa Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi, oraz mgra J. Jastrzębskiego, kierownika Muzeum w Tomaszowie. Katalog wydany przez organizatorów wystawy zawiera krótki wstęp wprowadzający (w oprac. J. P. Dekowskiego), opis inwentaryzacyjny eksponatów (w oprac. B. Kowalca) oraz 10 ilustracji fotograficznych.

W listopadzie otwarto w Poznaniu wystawę sztuki ludowej Lubelszczyzny. Wystawa pomyślana była jako jedna z imprez akcji wymiany kulturalnej województw wschodnich i zachodnich w ramach obchodów Tysiąclecia. Organizatorami wystawy były Muzeum w Lublinie oraz Wydział Kultury WRN w Lublinie. Zgromadzono ponad 300 eksponatów z zakresu ceramiki, tkactwa i stroju ludowego, rzeźby, zdobnictwa wnętrza (wycinanki, kwiaty itp.) oraz wyrobów kowalskich i pisanek. Scenariusz wystawy opracowali: W. Brajewska, I. Iskrzycka, J. Obłotowicz i E. Pol. Wydano katalog wystawy.

W listopadzie zorganizowano w Tczewie, staraniem Wojewódzkiego Domu Twórczości Ludowej i kartuskiej CPLiA, wystawę kartuskiej sztuki ludowej. Pokazano ceramikę, plecionki z korzenia i słomy, hafty i meble wykonane przez twórców ludowych z Kościerzyny, Wdzydz, Chmielna i Kartuz.

W listopadzie w muzeum regionalnym w Kartuzach odbyła się wystawa kaszubskiej sztuki ludowej.

W grudniu otwarta była w Katowicach wystawa rzeźby i malarstwa górników z kopalni „Wieczorek”. W dziale malarstwa pokazano m. in. ostatnie prace Ociepki, Pawła Stolorza, Pawła Wróbla, Antoniego Jaromina i Ottona Klimczaka.

Wydział Kultury WRN w Rzeszowie wspólnie z Woj. Kom. Kult. Fiz. i Turystyki zorganizował konkurs na pamiątkarstwo ludowe i artystyczne Ziemi Rzeszowskiej. Pierwszy etap konkursu zakończono w grudniu 1960 r. Na konkurs wpłynęło ponad 250 prac z zakresu garncarstwa, koronkarstwa, rzeźby w drzewie, zabawek, metaloplastyki, drobnej galanterii itp. Wykonawcami byli w większości twórcy ludowi. Najliczniej reprezentowana była ceramika (m. in. prace garncarzy ze wsi Zalesie, Medynia Głogowska i Pogwizdów — pow. Rzeszów). Eksponaty z zakresu ceramiki należały do najwartościowszych pod względem artystycznym. Plastycy zawodowi stanowili nieliczną część uczestników konkursu, a prace ich nie zawsze reprezentowały najwyższy poziom. Wyróżniły się tu dodatkowo prace art. plast. Marii Czarneckiej z Krakowa. Otrzymała ona I nagrodę Ministerstwa Kultury i Sztuki. Ogółem na nagrody wydatkowano 53 000 zł, nagrodzono ponad 100 osób.

W grudniu otwarto w Muzeum Etnograficznym w Krakowie wystawę poświęconą historii szopki krakowskiej. Ilustrowała ona poszczególne stadia rozwoju szopki aż do chwili obecnej. Wystawione eksponaty pochodzą z Muzeum Etnograficznego oraz Muzeum Historycznego w Krakowie. Szopki już nie istniejące zrekonstruowano w pracowni konserwatorskiej Muzeum Etnograficznego.

17 grudnia odbył się w Krakowie tradycyjny konkurs szopek. Zaprezentowano ogółem 48 szopek. Trzy równorzędne I nagrody przyznano: Władysławowi Wiatrowi, Władysławowi Turskiemu i Adamowi Kudasowi. Poza tym przyznano 6 nagród drugich, 10 — trzecich i 11 nagród czwartych.

Spółdzielnia CPLiA „Sztuka Beskidzka” w Bielsku-Białej zorganizowała w grudniu w pawilonie wystawowym ekspozycję produkowa-

nych przez siebie wyrobów artystycznych. Znaczny procent ekspozycji stanowiły prace twórców ludowych: ceramika, tkaniny, drewniane przedmioty zdobione.

W gmachu ratusza w Gdańsku w dniach 27 i 28 grudnia 1960 r. odbył się pokaz sztuki ludowej osiedleńców z Wileńszczyzny zamieszkanych na terenie województwa gdańskiego. Eksponowano tkaniny tradycyjne i współczesne oraz — w niewielkiej ilości — haft i ceramikę.

W ramach wymiany kulturalnej między województwem lubelskim a okręgiem lwowskim otwarta była w listopadzie we Lwowie wystawa sztuki ludowej Lubelszczyzny obejmująca tkaniny, stroje, ceramikę, wycinanki, pisanek, kowalstwo artystyczne i sztuczne kwiaty. W Lublinie natomiast odbyła się wystawa sztuki ludowej Ukrainy, zorganizowana przez Ukraińskie Muzeum Sztuki Ludowej we Lwowie. Do najciekawszych eksponatów należały tu zabytkowe kilimy połtańskie z końca XVIII w., wyroby z zakresu zdobnictwa w drzewie z Zakarpacia (XIX w.) i XIX-wieczna ceramika kijowska.

Wystawa sztuki Eskimosów kanadyjskich, ekspozycja wiosną 1960 r. w Warszawie, przeniesiona została następnie do innych miast polskich: w listopadzie otwarta była w Krakowie, w grudniu — w Lublinie.

Różne

Prof. dr Maria Znamierowska-Prüfferowa otrzymała za całokształt pracy naukowo-badawczej i organizacyjnej w dziedzinie muzealnictwa i etnografii jedną z 7 nagród m. Torunia dla twórców i działaczy kulturalnych.

Ministerstwo Kultury i Sztuki przyznało nagrody 36 twórcom ludowym — autorom prac ekspozycyjnych na wystawie „Inwencje ludowe w polskim wzornictwie artystycznym”. Za prace w zakresie włączania inwencji plastycznej twórców ludowych do wzornictwa przemysłowego otrzymały nagrody 2 wieloletnie pracownice Instytutu Wzornictwa Przemysłowego — art. plast. Lidia Buczek i Alicja Lewińska.